

“VERKEERSTOREN++”
MOET LOGISTIEK IN
STRAFZAKEN VERBETEREN

FOUT FAILLISSEMENT
OP DE KORREL

MICHIEL PRINCEN OVER
“DE GEKOOIDE RECHERCHE”

OPPORTUUN

RELATIEMAGAZINE VAN HET OPENBAAR MINISTERIE | NR 03 | JAARGANG 21 | JULI 2015

in dit nummer...

VOOR DE DIGITALE LEZER

 = print

 = terug naar inhoudsopgave

 = direct naar onderwerp op om.nl

Klik via de inhoudsopgave door naar het artikel.

Aanmelden via OM.nl/actueel/opportuun

Michiel Princen

▲ Officieren kunnen veel sturender zijn in opsporingsonderzoeken. Dat zegt Michiel Princen, ex-rechercheur en auteur van het "De gekooide recherche". Een interview. 'Te vaak is de officier een welwillende luisteraar.'

Fout failliet

▲ Van eenvoudig tot complex, het OM pakt foute faillissements-fraudeurs steviger aan.

Verkeerstoren

▲ De "verkeerstorens++" moeten er voor zorgen dat strafzaken op tijd stijgen en landen. Weg met onnodige vertraging.

En verder...

03 Voorwoord

04 In Beeld: Verkeersboete online

18 KortOM

20 Matchfixing samen aanpakken

23 'Seks', column Jan Hoekman

29 Jurisprudentie: Bemachtigd puttertje

30 Zes belletjes voor Marina Beun

32 OMgeving: Ed Vriend, inspecteur arbeidsmarktfraude

CARLA ERADUS

Was tot 1 juli president van Rechtbank Amsterdam en voorzitter van de Stuurgroep Taskforce OM-ZM

Happy landings met een helikopterblik!

▲ In de volle overtuiging dat een harmonische samenwerking tussen Openbaar Ministerie en de Rechtspraak haar vruchten afwerpt, heb ik graag mijn schouders gezet onder de Taskforce OM-ZM. Met respect voor ieders inbreng en met ruimte voor ieders verantwoordelijkheid hebben we gebouwd aan dit landelijk project dat inmiddels als een van de concrete resultaten de Verkeerstoren++ heeft opgeleverd.

De Verkeerstoren++ (zie pp. 24-28) maakt het mogelijk met een helikopterblik te kijken naar logistieke en organisatorische knelpunten en daar samen een oplossing voor te vinden. Ooit stonden we te veel met de ruggen naar elkaar toe. Die tijd is voorbij en daar ben ik blij om. Het begrip “verkeerstoren” is veilig geland in de arrondissementen. Rechters en officieren worden in een vroeg stadium betrokken bij de voorbereiding van de strafdossiers en kunnen de invulling van zittingen beter sturen. Ik weet zeker dat deze samenwerking kan bijdragen aan de deskundigheid van zowel de officier van justitie als van de rechter, maar ook aan hun werkplezier.

En er is meer te winnen: van ons verwacht de samenleving soepel verlopende procedures die niet worden gehinderd door administratieve onzorgvuldigheden of door bureaucratie opgeworpen drempels. Het is niet gering om in een strafprocedure te worden betrokken. Aan ons de taak die procedure zo goed mogelijk te laten verlopen en indien mogelijk te zorgen voor een zachte landing. Dat is de achterliggende gedachte bij het oprichten van de Verkeerstoren++.

Op 1 juli heb ik de deur achter mij dichtgetrokken en is het voorzitterschap van de Stuurgroep Taskforce OM-ZM overgenomen door procureur-generaal Albert van Wijk.

Ik zal de dynamiek en de energie van de Taskforce missen. Bouwen aan de toekomst, dat had altijd mijn prioriteit. Gelukkig sta ik daarin niet alleen. Ik heb er dan ook alle vertrouwen in dat de Verkeerstoren++ door iedereen die met hart en ziel bij dit project betrokken is, verder zal worden uitgewerkt en ingevuld. Heel veel succes en.... happy landings! ▲

Verkeersboete online

▲ Op ieder gewenst moment online je "flitsfoto" bekijken, je verkeersboete direct met iDEAL betalen of toch in beroep? Dat kan met de digitale loketten van Parket Centrale Verwerking OM (CVOM) en het Centraal Justitieel Incassobureau (CJIB). Op 30 juni is deze digitale service bij verkeersboetes officieel in gebruik genomen door minister Van der Steur van

Veiligheid en Justitie. Sinds begin 2014 kan bij het OM al digitaal beroep worden ingesteld tegen een verkeersboete. Hoofdofficier van justitie Albert Hazelhoff van Parket CVOM: 'Inmiddels kiest al bijna 40 procent van de mensen voor het gemak van onze online dienstverlening. We gaan deze dan ook steeds verder uitbreiden.' ▼

Rechercheteams hebben een Louis van Gaal nodig

AUTEUR MICHIEL PRINCEN WIL LASTIGERE OFFICIEREN

Te veel gemakzucht en gezelligheid. Te weinig kwaliteit, zelfkritiek en discipline. Zelden werd het tekortschieten van de opsporing zo helder en beeldend geïllustreerd als in het boek “De gekooide recherche”. Pijnlijk voor de politie, maar net zo goed ook het OM rakend. Interview met schrijver en ex-rechercheur Michiel Princen. ‘De officier van justitie zou veel sturender moeten zijn.’

TEKST PIETER VERMAAS FOTO'S LOES VAN DER MEER

▲ ‘Tien jaar lang werkte ik als financieel rechercheur op dezelfde afdeling in Amsterdam. Dus ik heb het me tijdens het schrijven van “De gekooide recherche” vaak afgevraagd: was mijn blikveld niet te beperkt? Kan ik aan mijn observaties zo’n brede analyse ophangen? Toen het af was, meende ik dat het een evenwichtig boek was geworden. Dat ook de schoonheid van het recherчевak beschrijft. Dat ook benoemt dat er talrijke collega’s zijn die hard werken. Toen het boek uitkwam, kreeg ik vanuit heel politieland veel reacties. Hoorde ik voorbeelden die nog veel gekker zijn dan ik beschreef. Over hele clubs rechercheurs die door hun chef niet meer in beweging te krijgen zijn. Die er gewoon geen zin meer in hebben. En waar de politie niet vanaf komt. Ik realiseerde me dat ik het zelfs te mild heb opgeschreven.’

Het is midden jaren tachtig als tiener Michiel Princen, Limburgs correspondent voor *Wielerveue*, na vele telefoonverzoeken dan eindelijk zijn vraaggesprek met de beroemde wielersjournalist Jean Nelissen kan afnemen. Nog voor het begonnen is,

zegt Nelissen: ‘Berg je blocnote maar op, ik heb je niet laten komen voor een interview. Want jongen, je bent zo vasthoudend, ik wil dat je voor ons komt werken.’ Princen (nu 47; hobby marathonlopen) stemde in en trad toe tot de sportredactie van *De Limburger*. Later freelancete hij af en toe voor *HP/de Tijd*, studeerde journalistiek in Tilburg, zat vervolgens vier jaar op de financiële redactie van *De Telegraaf*, pakte nog een jaartje Peter R. de Vries mee (‘Fraudezaken bleken echter moeilijk in beeld te brengen’), en ging naar zakenblad *FEM De Week*. Al die jaren schreef hij op de grens van criminaliteit, financiën en bedrijfsleven. Niet omdat het bedrijfsleven hem bijzonder boeide. Nieuwsgierig raakte Princen pas als hij de geur van gesjoemel rook. Beursfraude. Faillissementsfraude. Witwassen. Toen hij kans zag om als zij-instromer bij de Amsterdamse recherche te komen, wilde hij niet langs de kant blijven staan. Begin mei 2004, twee weken voordat Willem Endstra werd neergeschoten, startte de journalist als rechercheur in Amsterdam. Tien jaar later stopte hij. Om te beginnen aan “De gekooide recherche”.

Ondertitel: “Het ware verhaal achter de matige prestaties van de Nederlandse opsporing.”

Was je uitgeblust?

Nee zeg! Als ik uitgeblust was, had ik beter kunnen blijven. Weggaan en dit boek schrijven is wel het grootste avontuur in mijn loopbaan dat ik kon aangaan.

Als ik zo vrij mag zijn, wat betekende het ontslag nemen financieel voor je?

Met een hypotheek op mijn naam en een pensioenbreuk van heb ik jou daar, heb ik wat dat betreft wel een probleem. Van mijn boek kan ik natuurlijk niet leven, ook niet nu al de vijfde druk in de winkel ligt. De tijd om te schrijven heeft me meer dan een jaarsalaris en mijn spaargeld gekost. Eerlijk: ik had nog steeds bij de politie gezeten als ik niet zo’n stoere vriendin had, die me zei: “Als dit is wat je vindt dat je moet doen, dan is dat oké.”

Waarom moest je het schrijven?

Het had iets onvermijdelijks, zo besefte ik de laatste twee jaar bij de politie. “We” lopen aan tegen de belemmeringen in onze cultuur, alleen wordt het zo

niet benoemd. Aan de lopende hand zeggen we binnen de politie dat er een capaciteitstekort is. Dat er geld en mensen bij moeten. En dat is ook de realiteit. Maar je stuit doorlopend op de lijn tussen reële en schijnargumenten, argumenten en doodoeners die als zelfrechtvaardiging moeten dienen voor ons prestatieniveau. Ik heb misschien niet het lichaam maar wel het hoofd van een topsporter. Een echte topsporter zoekt na een mindere prestatie niet naar uitvluchten, maar kijkt kritisch naar zichzelf en gaat evalueren. Wat kan ik verbeteren? Wat kan ons team verbeteren? Maar schaven aan jezelf, dat gebeurt bij de politie onvoldoende. Daar is een dwingende hand voor nodig, een soort Louis van Gaal die een trainingspartij stillegt en zegt: "Zie je wat er gebeurt? Zo laat je je mannetje lopen!" Niet om een speler publiekelijk af te zeiken, maar om het aan te grijpen als collectief leermoment. Nu heeft en gebruikt de politie eindeloze mogelijkheden om te zeggen waaraan het lag.

Gemakzucht en de zwartepiet elders leggen. Is dat niet heel menselijk?

Ongetwijfeld zit het niet alleen in de politie: anderen de schuld geven, fouten niet zien of niet willen erkennen, chefs die de boel gezellig willen houden. Kijk, gezelligheid kán bijdragen aan presteren. Maar is nooit het doel. Mijn idee is: Mag het structureel een tikje gedrevenner in de ambities? Mag de vinger meer aan de pols? Waarom vier jaar lang aan een onderzoek werken als dat ook in twee jaar kan? We werken aan een belangrijke publieke taak. In essentie moet harder worden gewerkt en vooral gestructureerder.

Waarom noem je de recherche "gekooïd"?

Ik snap je vraag als je bedoelt dat rechercheurs toch juist veel vrijheid en

bevoegdheden hebben. Ik doel er mee op de belemmeringen die de politie zichzelf oplegt. Op hindernissen in cultuur. Als we de mond vol hebben van "tegensprekers" en analisten, waarom blijft het dan in veel politie-eenheden zo'n kwetsbare functie? De politie heeft zichzelf ten doel gesteld via zij-instromers en recherchekundigen de kwaliteit te verbeteren. Maar de politie houdt zich niet aan de afspraken die ze daarover zelf heeft gemaakt. En komt er mee weg. Feedback geven en incasseren blijft een heikel thema. We trainen er ons ook onvoldoende in.

Tijdens het lezen moest ik ook lachen. De pagina's over actiedagen waarop tientallen rechercheurs op veel plekken verhuisdozen vol gegevens in beslagnemen. Terug op het bureau regent het high fives en sterke verhalen tussen de pizzadozen. Maar dan, dan wordt het langzaam stil. De dozen staan er onaan-geroerd. Een paar dagen later komt een bureauchef langs...

...en die zegt: "Wat doet die zoi hier!" Ja, ik moet daar ook om lachen. Maar jongens! Zoi? Zoi?? Die dozen vol administratie, daar was het ons juist om te doen. Dat is geen rotzooi, geen logistiek obstakel; dat is onze schatkist waar we plezier van gaan hebben. Dus dan kom je weer bij de kern: waarom doen we dingen? Alleen maar om heel erg zichtbaar iets te doen?

Raakt je kritiek op de politie niet ook aan het gezag van het OM?

Jazeker en daarom ben ik ook blij dat Herman Bolhaar me uitnodigde voor een gesprek. Het is een goede beginzet om een tegengeluid te willen horen. Het haalde ook de schijn weg dat ik alleen maar criticaster zou zijn of een tegenstander. We staan aan dezelfde kant.

De vraag is: welke rol pak je als officier? Ook van hen heb mails gehad.

Ze herkennen het beeld en geven aan hoe moeilijk het is grip op een researchteam te krijgen. Ja, ze proberen het. Maar onvoldoende, en dan zitten zij met de problemen. Officieren en parketsecretarissen weten dat veel PV's terugmoeten. Zij kennen de kwaliteit van dossiers en zien het "netto uitlekgewicht" waarmee ze uiteindelijk naar de rechter moeten. Ze worstelen er mee, denk ik.

Moet een officier vloekend met de vuist op tafel slaan?

Dat moet je voorkómen. Je kunt ook diplomatiek te werk gaan. Ga vaker naar een briefing toe. Kijk welke keuzes daar gemaakt worden in onderzoeksrichtingen. Hoe sterk die onderbouwd worden. Wie zijn de kennisdragers in het team? Welke hypothesen zijn feitelijk al afgevallen? Te vaak is de officier een welwillende luisteraar. Zuigt alles als een spons op, en fietst daarna weer naar het parket.

Zo'n officier redeneert misschien: "De tactiek is voor de politie, ik bewaak de rechtmatigheid"?

Nee, je moet echt kijken of de goede keuzes worden gemaakt. Rechercheurs zeggen aan de lopende band stellig "We zien dit" en "We zien dat". Vanuit een behoefte om duiding te willen geven, waarschijnlijk. Maar vaak blijkt dat als de officier wel doorvraagt "Waaruit blijkt dat dan?", dat er slechts één observatie of tapfragment de basis voor het oordeel is.

Uiteindelijk blijkt de waarde van het onderzoek uit de PV's.

Ja, achteraf ziet de officier dat. Maar hij zou sturender moeten zijn als de zaak nog loopt. Hij zou eerder moeten willen weten of het werkelijk zinvol is nóg weer een tap of zoeking te gaan doen. Officieren zijn schrandere mensen. In een onderzoek zijn zij

doorgaans degenen met het grootste analytische vermogen. Ze hebben verbale kwaliteiten, doorgronden een onderzoek snel, kunnen hoofd- en bijzaken onderscheiden. Dat komt van pas als je twee weken voor zitting vijftig ordners moet doorploegen. Maar met die vaardigheden zou je al vóór en tijdens het onderzoek de vinger aan de pols moeten houden. Rechercheurs houden globaal van twee typen officieren. De officier die “niet te moeilijk” doet, vinden ze doorgaans het prettigst. Deze “welwillende luisteraar” geniet eigenlijk weinig respect; daar wordt overheen gewalst. Rechercheurs houden ook van een officier die betrokken is en die hélpert bij het maken van keuzes. Die laatste moet wel eerst door wat weerstand heen. Als officier sta je aan de zelfde kant, maar de verhoudingen moeten wel duidelijk zijn. Het ontzag voor de officier neemt toe als het gezag de goede keuzes maakt.

Komt het OM dan aan de professionele ruimte van de politie?

“Professionele ruimte”, daar hebben we nog zo’n diffuse term op de dunne lijn tussen schijn en werkelijkheid. Betekent het: de expertise, kundigheid en gedrevenheid van echte professionals waarop we mogen vertrouwen? Of is het een ander woord voor: “Bemoei je er niet mee, we weten heus wel hoe het moet, zo doen we het al jaren”. In dat geval is het vrijblijvendheid en vrijgevochtenheid. Maar wat is er mis mee als je je aanpast en een goed protocol volgt? Wees blij dat er protocollen bestaan, voor een APK-keuring, voor operaties in ziekenhuizen. Dus officieren moeten die laag van jargon eraf schrapen, en vragen blijven stellen: “Wat heb je in je onderzoek werkelijk in handen? Waar loop je tegenaan? Hoe kunnen we helpen?”

Stel, jij zou als minister, korpschef of PG jouw boek lezen en waarderen, wat zou je vervolgens doen?

Met partijen aan tafel gaan. Als iedereen problematische aspecten in de politiecultuur herkent – en veel rechercheurs en chefs zeggen me: het was 10 of 20 jaar geleden niet anders – dan er ook iets aan doen. Het probleem in kleine stukjes oppakken en partijen dwingen tot afspraken die waterdicht zijn. De vrijblijvendheid moet er af. Ik zou net als Bolhaar met de boekschrijver in gesprek gaan. Dat is een goede begin zet.

Gezelligheid kan bijdragen aan presteren, maar mag nooit het doel zijn

Voor de politieleiding is het lastig. Zeggen ze “Het boek is onzin”, dan gelooft niemand ze. Maar zeggen ze “Ja, het klopt”, dan is de vervolgvraag: “Waarom deed je er niks aan?”

Sommige leidinggevenden betrekken het teveel op zichzelf: “Heb ik er genoeg aandacht aan besteed?” Nou, misschien niet. Maar begin er dan vandaag mee, zou ik zeggen. Maak jezelf medeverantwoordelijk voor de toekomst. Een defensieve reactie past niet.

Je prikt de capaciteitsmythe door. Dat past niet in het straatje van vakbonden die liever spreken van “hard werken voor te weinig”.

Nou, de Vereniging van middelbare en hogere politieambtenaren (VMHP) heeft al een luisterend oor getoond. Die willen het met hun leden over lifetime employment hebben. Dat “veilige vangnet” moet er uit, vind ik. Dat zorgt voor zo veel gezapigheid, veiligheid en zekerheid in de veilige binnenhaven die de politieorganisatie is – hoe krijg je mensen dan nog in beweging? Hoe blijf je je bewust dat het geen gewone kantoorbaan is bij de recherche? Voor iedereen geldt: je kunt niet de problemen herkennen, en je vervolgens op je deelbelang terugtrekken. Dan kom je niet bij het belang van de samenleving.

Samen voor het grotere belang gaan. Mooi. Wat naïef ook?

Maar dat is toch waarom je bij politie of OM gaat? Ik snap dat mensen misschien ook vanwege “zekerheid” of “een leuke baan” solliciteren. Maar als je niet tegelijk bewust voor dat grotere belang gaat, zit je er verkeerd. Maar over leuke baan gesproken, weet je hoe léuk het vak is? Hoe bijzonder het is als je als OM en politie fijn kan samenwerken! Als je als officier naar voren kunt stappen en een recherche-team dat toelaat. Dan ontstaat een sfeer waarin je als rechercheur betrokken blijft. Waarin niks te gek is. Waarin je naar de zitting gaat om in de koffiepauze de officier te helpen. Waarin je ook in hoger beroep nog nuttige PV’s blijft maken. Genoeg rechercheurs die daartoe bereid zijn, als de officier hen erbij betreft. Met officieren als Koos Plooi, Michiel van IJzendoorn en Michiel Zwinkels heb ik het mogen ervaren. In een sfeer van humor en gedrevenheid vormden we als team een eenheid. Je krijgt een bijna vriendschappelijke band die voor de zaak het meest effectief is. Ik heb geen spijt, ben trots op mijn boek – maar als ik aan die momenten terugdenk, mis ik mijn werk natuurlijk wel. ▀

Failliet gaan om van schulden af te komen

FOUTE HANDELAAR SCHUIFT MET BV'S

Op 21 mei boog de meervoudige strafkamer in Almelo zich over het grootste faillissementsfraudeproces in Twente. Een vastgoedbedrijf werd willens en wetens leeggeroofd door rekeningen te plunderen, projecten onderhands over te dragen en administraties te vernietigen. Fiscaal expert Wim Bollen, officier van justitie bij het Functioneel Parket: 'Alles was erop gericht om het bedrijf failliet te laten gaan om zo van de schulden af te komen.'

▲ Het lijkt erop dat de projectontwikkelingsmaatschappij van Bertus O.L. in grote problemen verkeerde. Zijn langdurige vastgoedprojecten vergden veel kapitaal. Maar kapitaal was niet meer voldoende voor handen. Door liquiditeitsproblemen dreigde de hele onderneming van Bertus O.L. onderuit te gaan. Hij liep vast. Hij kon onder andere zijn hypotheek niet meer betalen. 'Tom Poes, verzin een list.' Dat is wat Bertus O.L. gedacht moet hebben, veronderstelt officier van justitie Wim Bollen. Als liefhebber van Maarten Toonder gebruikt hij regelmatig de uitdrukking. Wim Bollen is een expert. Met zijn jarenlange ervaring als belastinginspecteur, belastingadviseur en fraudeofficier kent hij de fiscale geheimen. Hij werkt dan ook voor het, in complexe fraudes gespecialiseerde, Functioneel Parket (FP).

Hoofdpijn-BV

In de nieuwbouw van de Zwolse rechtbank huist tegenwoordig een onderdeel van het FP. Stapels dozen met in

beslag genomen administraties vullen de kasten. Wim Bollen haalt koffie en neemt plaats in een van de vergaderkamers. Hij gebruikt een typisch Cruiffiaanse uitspraak om uit te leggen hoe hij faillissementsfraude aanpakt: 'Je gaat het pas zien als je het doorhebt.'

Projectontwikkelaar Bertus O.L. was ondernemer in vastgoed en zocht een uitweg voor zijn hoofdpijn-BV. Hij hoopte die te vinden door verdachte Marcel H. in te schakelen. H. is een stille, no-nonsens Twentse boer. Afkomstig van een varkenshouderij. Zijn inmiddels ex-vrouw verklaarde tijdens de rechtszaak gedesillusioneerd: 'Ik was getrouwd met een varkensboer, niet met een BV-boer.' Want Marcel H. handelde allang niet meer in varkens. Er bleek meer geld in de in- en verkoop van besloten vennootschappen.

Katvangers

Volgens de fraudeofficier was alles erop gericht om het bestaande bedrijf van Bertus O.L. failliet te laten gaan

A man with grey hair and glasses, wearing a tan blazer over a light blue shirt and dark trousers, stands behind a wooden desk. His hands are clasped in front of him. In the background, there is a black office chair, a computer monitor, and some red books on the desk.

De opzet was om de curator alle informatie te onthouden en zoveel mogelijk om de tuin te leiden

De hoofdverdachte was geenszins van plan het boetekleed aan te trekken

om zo van een flink aantal schulden af te komen en in de doorstart met een min of meer schone lei de zaken te hervatten. Verdachte Marcel H. spande daarbij anderen voor zijn karretje: een notaris, een belastingadviseur, een makelaar, zijn eigen vrouw en een handvol katvangers. De katvangers zijn meestal mensen die aan lager wal zijn geraakt. Drugsgebruikers, alcoholverslaafden of mensen in de schuldsanering. Marcel H. hield ze voor dat hij zou helpen als zij bijvoorbeeld een BV op hun

naam zetten, geld over hun bankrekening zouden laten lopen of handtekeningen plaatsten. Daar kregen ze dan 500 euro voor. Tegen beter weten in.

Een van hen verklaarde: 'Ik wilde chauffeur worden en ben vanuit een loods vrachtwagens gaan wassen. Dit ging twee maanden goed, er werd gewoon betaald. Daarna ging het mis. Ik kreeg niet meer betaald en privé kwam ik in de problemen. Toen hoorde ik dat er mensen werden gezocht om bedrijven op hun naam te zetten. Dat zou gaan om lege BV's. Dat bleek niet waar. Uiteindelijk bleek ik dus gewoon een katvanger te zijn.' 'Marcel H. was een man die anderen voor hem liet werken en aan de juiste touwtjes wist te trekken,' volgens Wim Bollen.

Verbrand

Het bedrijf van de projectontwikkelaar werd leeggeroofd, rekeningen geplunderd en administraties vernietigd. In het televisieprogramma Tros Opgelicht verklaarde iemand dat de administratie van een door Marcel H. bemiddelde BV in de tuin van verdachte H. zou zijn verbrand. Katvangers kregen het beheer over BV's. Er werd geschoven met inboedel, rekeningen en panden. Er werd verkocht en doorverkocht van de ene naar de andere BV.

Bollen: 'Verhullende, ernstig misleidende constructies schuwden ze niet. Het waren rookgordijnen.' In zijn requisitoir heeft de officier het over het onttrekken aan de boedel van onder andere vastgoed, over valse nota's, valse notariële en hypothecaire aktes en belastingfraude. Het betreft miljoenen euro's. De verdachten leefden er goed van.

'De hele opzet was om de curator alle informatie te onthouden en zoveel mogelijk om de tuin te leiden. Faillissementsfraude is ondermijnend, omdat de curator de belangen van de schuldeisers en andere belanghebbenden, zoals werknemers, niet meer kan behartigen. Hij kan niet meer beschikken over relevante informatie en de boedel van het failliete bedrijf', legt de fraudeofficier uit. Werknemers, klanten en schuldeisers konden fluiten naar hun geld of baan.'

Veelpleger Marcel H.

Maar één ding hadden de partners in crime over het hoofd gezien. De Belastingdienst.

Bollen: 'In het Veelplegersproject Faillissementsfraude, waarin Belastingdienst, FIOD en FP samenwerken, kwam de naam van verdachte H. bovendrijven. Veel van de informatie over faillissementsfraude komt van de Belastingdienst, met name van de invorderingskant.

Zij stoten elke keer hun neus bij vennootschappen die weer failliet gaan.'

Marcel H. bleek zo'n veelpleger. Hij had een zestigtal BV's op zijn naam. De ontrafeling van de complexe constructies vergde specialistische kennis. De zaak kwam daarom bij het team van het FP terecht. Op het bureau van Wim Bollen.

'Marcel H. gaf feitelijk leiding aan het plegen van de faillissementsfraude. Hij zorgde voor de sterfhuiskonstructie - het faillissement en de doorstart - waarbij hij geholpen werd door handlangers. De projectontwikkelaar verklaarde niks te weten van illegale praktijken. Volgens hem hadden anderen dat buiten hem om bekookstofd. Maar we vonden wel een draaiboek bij hem thuis waarin alle stappen en ingewikkelde transacties precies stonden uitgeschreven. Waar en hoe de miljoenen moesten worden afgeroomd.'

Volgens de fraudeofficier had de vastgoedman Bertus O.L. zijn hand in zijn zaken overspeeld. Hij wilde, eenvoudig gedacht, zijn ondernemersproblemen oplossen en had Marcel H. als de spreekwoordelijke Tom Poes erbij gehaald.

'Bertus O.L. was ook een voormalige varkensboer. Misschien kenden ze elkaar wel uit die wereld.'

Willens en wetens

Na het onderzoek, dat de geschiedenis ingaat onder de naam Komodo, besloot de officier van justitie om verdachte Marcel H, ondernemer Bertus O.L. en alle facilitators te vervolgen. De notaris en de belastingadviseur voor onder andere valsheid in geschrifte, meened en fraude. Tegen een makelaar overweegt het OM een tuchtklacht: 'We vonden taxatierapporten van dezelfde panden die eerst heel laag en daarna heel hoog ingeschat waren.' De vrouw van Marcel H. werd vervolgd, omdat zij haar bankrekening had laten gebruiken om geld wit te wassen. En ook de katvangers kregen een dagvaarding of strafbeschikking. Zij hadden willens en wetens meegedaan aan faillissementsfraude. Drie regiezittingen waren nodig ter voorbereiding van de inhoudelijke behandeling van de rechtszaak. Het kostte de rechter-commissaris bijna twee jaar om alle getuigen te horen.

Op 21 mei 2015 vond de zitting van de meervoudige strafkamer in Almelo plaats voor het grootste faillissementsfraudeproces in Twente. 'Hoofdverdachten Marcel H. had zich tijdens de verhoren altijd beroepen op zijn zwijgrecht, maar tijdens de zitting sprak hij. Hij was geenszins van plan het boetekleed aan te trekken en de

praktijken te stoppen, volgens Wim Bollen. De officier eiste vijf jaar gevangenisstraf voor het leidinggeven aan de faillissementsfraude en ontzetting uit het beroep van het zijn van statutair directeur van rechtspersonen voor een zelfde periode.

Projectontwikkelaar Bertus O.L. was niet op de zitting aanwezig. Wel twitterde hij vriend en vijand dat hij nooit heeft geweten van de misleidende constructies. Dat het de schuld was van de inmiddels overleden fiscalist, van verdachte Marcel H., van alle anderen behalve hemzelf. Maar fraudeofficier Bollen requireerde dat, ook al heeft Bertus O.L. de constructie niet zelf bedacht, hij de implicaties ervan wel moet hebben begrepen en de voordelen ervan moet hebben ingezien. 'Bertus O.L. heeft in overleg en met de know how van verdachte Marcel H. een faillissement gepland om daarmee van zijn liquiditeitsproblemen en schulden af te zijn. Dus is hij er ook strafrechtelijk voor verantwoordelijk.' Zijn eis: een onvoorwaardelijke gevangenisstraf van twee jaar.

Vonnissen

De rechtbank volgde de officier niet helemaal. Rechters verlaagden de eis van vijf jaar gevangenisstraf voor verdachte Marcel H. naar drie, zonder het opleggen van een beroepsverbod. Het OM gaat in hoger beroep met name ook om het beroepsverbod toch opgelegd te krijgen.

Bertus O.L. kreeg nagenoeg een gelijke straf, geen twee, maar drie jaar met een jaar voorwaardelijk. Ook de facilitators en katvangers gingen niet vrijuit. Het ondersteunen van dit soort fraude tast het vertrouwen in de markt aan. Het ondermijnt goed functionerend handelsverkeer, vond de rechtbank. Zij kregen straffen van negen tot twaalf maanden (waarvan een paar maanden voorwaardelijk). De notaris werd door de rechtbank zwaar gestraft. Hij kreeg niet de geëiste twaalf maanden, maar het dubbele opgelegd.

Bollen: 'De rechters gaven hiermee het signaal af dat de maatschappelijke positie van de notaris zwaar weegt in de zorg en verantwoordelijkheid voor de juistheid van hetgeen de notaris als openbaar ambtenaar vastlegt.'

Ontnemingsvorderingen volgen nog: twee miljoen voor de projectontwikkelaar, acht ton voor hoofdverdachte H. en vijf voor zijn ex-vrouw.

Wim Bollen zegt het nog maar eens: 'Niet alleen de veelplegers, de BV-handelaren worden vervolgd, maar ook hun klanten, de ondernemers met een hoofdpijn-BV en de facilitators pakken we aan als ze in zee gaan met

FOUTE FAILLISEMENTEN OP DE KORREL

CENTRAAL EEN BETER OVERZICHT;
LOKAAL THEMAZITTINGEN EN SPREEKUREN

De strijd tegen faillissementsfraudeurs komt op stoom. Landelijk door beter te kiezen. En lokaal door gewoon te starten met projectmatige aanpakken, spreekuren en themazittingen. 'Er worden stappen gezet, de knowhow groeit.'

TEKST PIETER VERMAAS FOTO ANP

▲ Faillissementsfraude. Jarenlang een zorgenkindje binnen opsporing en vervolging. Een zekere gelatenheid groeide: drugs, doodslag en zeden gingen nu eenmaal voor. Fraudeurs hadden niet al te veel last van politie en justitie. Een neerwaartse spiraal ontstond. 'En curatoren lieten weten dat als zij wel zaken meldden, politie en parket daar geen vervolg aan gaven', zegt Nina Ekas, fraudebeleidsmedewerker op parket Noord-Nederland. Een curator is aangesteld door de civiele rechter om de boedel van een gefailleerde te beheren, en de baten daarvan te verdelen over de schuldeisers. Veel is veranderd. Dat fraude door het kabinet tot speerpunt werd benoemd heeft zijn uitwerking niet gemist. Ekas pakt de recente cijfers voor Noord-Nederland erbij. 'Over 2014 zijn 173 fraudezaken geregistreerd, waarvan er 2 faillissementsfraude betreffen. Voor 2015 zijn reeds 88 zaken geregistreerd en de prognose is dat we uit zullen komen op 191 zaken. Van de 88 zaken zijn er al 15 zaken faillissementszaken.' Een projectmatige aanpak, "afgekeken" van arrondissementsparket Den Haag, mede leidend tot een themazitting en een fraudespreekuur voor curatoren, heeft tot de ommekeer geleid. Daarover straks meer, eerst naar het probleem.

Verliezen parkeren

Faillissementsfraude is ondermijnende criminaliteit. Dat geldt zowel voor grote en complexe als voor kleine

zaken, zegt Thomas Voskuil, landelijk coördinator bestrijding horizontale fraude bij het Functioneel Parket (FP) en in die hoedanigheid ook themaverantwoordelijke faillissementsfraude. Bij complexe faillissementsfraude, zegt Voskuil, kun je denken aan bedrijvendokters. Veelplegers die doelbewust BV's opkopen om er mee te frauderen. Via slinkse constructies met kerstbomen vol BV's schuiven ze miljoenen aan winst en vermogen naar sommige BV's, en parkeren ze verliezen in andere die ze vervolgens laten ploffen. Met mistgordijnen ontnemen ze de curator het zicht. Het betreft vooropgezette plannen om bij het failliet gaan schuldeisers te benadelen. In juridische termen: bedrieglijke bankbreuk. Van alle faillissementsfraudes hoort een kwart tot deze complexe, georganiseerde zaken. De zaken worden opgespoord door de Fiscale inlichtingen- en opsporingsdienst (FIOD) en vervolgd door het FP. De onderzoeken zijn langdurig; zware bevoegdheden worden ingezet; opgelegde straffen zijn in fraudetermen hoog: enkele jaren onvoorwaardelijke gevangenisstraf is geen uitzondering. Aan de andere kant de ondernemers die hun faillissement niet plannen. Op enig moment beseffen zij dat een faillissement onafwendbaar is. In het zicht van het faillissement onttrekken zij waarde aan de boedel. Een bedrijfsauto wordt bijvoorbeeld op naam van een broer gezet, zonder dat netjes in de boekhouding te administreren. Het wetboek van strafrecht spreekt dan van "eenvou-

dige bankbreuk". Deze opsporingsonderzoeken worden verricht door de politie; arrondissementsparketten brengen verdachten voor de rechter. De opgelegde straffen zijn lager dan bij de fraudeurs in complexe zaken, maar ook hier worden steeds vaker onvoorwaardelijke celstraffen opgelegd van enkele maanden. In de complexe zaken spreekt de ondermijnende werking voor zichzelf. 'Maar ook in de lichtere zaken geldt dat leveranciers van goederen, verhuurders van panden, kredietverstrekkers en werknemers die werkloos worden kunnen fluiten naar betaling en achterstallig loon. En dat voelt nog oneerlijker wanneer de gedupeerden zien dat de gefailleerde een paar dagen later vrolijk onbestraft verdergaat in een nieuw bedrijf.'

Voskuil ziet vooruitgang. 'Tot 2013 werden fraudemeldingen niet centraal gewogen. Nu wel. In één stuurploeg wordt om de zes weken besloten welke zaken gedaan moeten worden, welke facilitatoren actief zijn, en wie in het netwerk de beste tools heeft om een zaak aan te pakken. De curator, of komt strafrecht in beeld? Een dergelijke geconcentreerde selectie leidt vooral tot meer kwaliteit en snelheid. Bij de eenvoudige zaken zit de winst vooral in het verhogen van de kwantiteit, aangezien dat segment ongeveer 75 procent van het probleem beslaat.'

Verweren

In Noord-Nederland timmeren ze bij die eenvoudiger zaken nu aan de

weg. Het aantal zaken dat binnenstroomt is als gezegd sterk gestegen, mede door afspraken die beleidsmedewerker Nina Ekas met de politie maakte. Hoe vervolgens met die zaken om te gaan? Erik Raven, fraudeparketsecretaris ziet die instromende zaken voorbijkomen. Hij houdt contact met de politie, leest hun proces-verbalen, beoordeelt het bewijs, bereidt de zaak voor en stelt een tenlastelegging op. Veel van die zaken belandden op een themazitting van maandag 22 juni. 'Hoewel de wetsartikelen zich lastig laten lezen,

zittingen eiste. 'We hebben van tevoren besloten om de zaken zo smal mogelijk te houden. Niet echtgenoten en boekhouders uitgebreid gaan horen. Niet alle verhalen eromheen uitpluizen. Niet allerlei bevoegdheden in te zetten. De insteek was: heeft de failliete ondernemer zijn boekhouding op orde, overhandigde hij die compleet aan de curator, en werkte hij mee aan het onderzoek van de curator? De rechter, de voorzitter van de fraudekamer in Noord-Nederland ging mee in die keuzes. Er rolden

'Voor een bewezenverklaring in zo'n zaak moet je dan de context schetsen', illustreert officier Gerben Wilbrink. 'Dan kan blijken dat de koper geen enkel onderzoek heeft gedaan naar de verkoper en dienst bedrijf. Normaal gesproken winnen koper en verkoper over en weer adviezen in voordat ze tot koop en verkoop overgaan; dat past bij de zorgplicht. Als zij dat niet hebben gedaan en daarover mist blijft hangen, als de koper alle kenmerken van een katvanger heeft, en als het bedrijf dan binnen een maand failliet is, dan zegt dat wel wat.'

Een bedrijfsvoering zonder fatsoenlijke boekhouding is als autorijden zonder rijbewijs: kán gewoon niet

is de materie zelf niet zo moeilijk', zegt Raven. 'Er is niet heel veel jurisprudentie, waardoor op voorhand niet goed duidelijk is hoe rechters naar de zaak zullen kijken. Bij rechtspersonen die failliet zijn gegaan was het onze insteek om de bestuurders aan te spreken. Maar ja, wat is een "bestuurder"? Wie is het formeel? Wie feitelijk? Daar hebben we vooraf over gestoeid. Op dat punt had ik tijdens de themazitting meer verweren verwacht. Maar de rechtbank volgde ons nagenoeg geheel.' De themazittingen hebben voor "een gezonde druk" gezorgd, zegt fraudeofficier Gerben Wilbrink, die op die

aardig wat straffen uit.' Erik Raven vult aan: 'Niet elke ondernemer die zijn boekhouding niet honderd procent op orde heeft, is een crimineel. Het gaat om de mensen die dat bewust doen en niet meewerken aan het verzoeken om informatie van de curator.' Parket en politie zien het af en toe: een bedrijf wordt voor 1 euro verkocht en gaat niet veel later failliet. Raven: 'Ja, dan vermoed je dat het foute boel is, maar je moet het wel op papier kunnen zetten. Je gaat er wat omheen rechercheren. Hoe zorgvuldig is die overname gegaan? Dan is ook de kennis van de curator nodig.'

Boekhouding basis

Beperk je in eenvoudige zaken tot het ontbreken van een administratie en tot onttrekkingen aan de boedel die de ondernemer in het zicht van zijn faillissement heeft gedaan, luidt het devies in de projectmatige aanpak. 'Want een ontbrekende boekhouding en onttrekkingen vormen 75 procent van het fenomeen', zegt Thomas Voskuil. 'Die boekhouding is de basis waarop de curator misleid wordt. Is die er niet dan weet je ook niet of vermogen op naam van een broer is gezet. Het is daarom een ernstig delict, maar gelukkig tamelijk gemakkelijk te bewijzen. Daar zijn in Den Haag al onvoorwaardelijke celstraffen voor opgelegd. Een belangrijk signaal.' 'De boekhouding is het hart van het ondernemerschap', stelt ook beleidsmedewerker in Noord-Nederland Nina Ekas. 'Een bedrijfsvoering zonder fatsoenlijke boekhouding is als autorijden zonder rijbewijs. Kán gewoon niet.'

Een veelbelovend onderdeel van de nieuwe aanpak: het spreekuur voor curatoren. Op 23 juni schoven Gerben Wilbrink en Nina Ekas, samen met politie en FIOD aan bij een spreekuur onder leiding van een civiele rechter-

Het ongelijk van Wikipedia

Het idee leeft dat de fraudeurs strafrechtelijk bijna altijd de dans ontspringen. Een blik op Wikipedia “leert” dat nog geen twee procent van de faillissementsfraudes tot strafrechtelijk onderzoek leidt. Tot enige ergernis van Thomas Voskuil.

Het percentage klopt niet, zegt de fraudecoördinator van het FP. ‘Men kwam in 2007 tot dat percentage omdat dat jaar zo’n 10.000 bedrijven failliet gingen en de aanname is dat in een kwart daarvan, dus in 2500 gevallen, frauduleus is gehandeld. Omdat de FIOD dat jaar zo’n 40 tot 50 onderzoeken deed, kwam men tot 2 procent. Maar niet alleen de FIOD doet zaken, ook de politie. Bovendien is de faillissementsfraudeur vaak veelpleger: in één strafrechtelijk onderzoek blijkt zijn betrokkenheid bij wel tien of soms twintig foute faillissementen.’ Voskuil pakt er recente cijfers bij, over 2014. ‘Over 2014 telde het CBS 8000 faillissementen. Bij

2000 daarvan wordt weer geschat dat er aanwijzingen zijn te vinden voor faillissementsfraude. 685 van die faillissementen waren betrokken bij fraudemeldingen die curatoren deden bij het Centraal Meldpunt Faillissementsfraude bij de FIOD in Zwolle. En ongeveer 320 faillissementen zijn betrokken in strafrechtelijk onderzoek door politie en Fiod. Dus: zet je die 320 af tegen 2000, dan wordt niet 2, maar 15 procent van deze fraudes strafrechtelijk onderzocht. En als je het afzet tegen wat curatoren hebben gemeld is het nog veel hoger. De meldingsbereidheid bij curatoren is ook gediend bij de verhoogde inspanningen van het strafrecht. We zien een stijging in meldingen en merken ook dat curatoren een positiever beeld krijgen van opsporingsdiensten en het OM. Afgezien van de concrete zaken zelf, draagt het correcte beeld van een hogere pakkans ook bij aan het tegengaan van deze vorm van fraude.’

commissaris. Achtereenvolgens kwamen curatoren van Groningen, Friesland en Drenthe binnen. Zij waren gevraagd zaken aan te leveren die vervolgens multidisciplinair werden besproken. Wat speelt in een faillissement? Lijkt handelen onregelmatig of verdacht? Kan een curator civiel stappen zetten? Of loopt de curator vast en wordt het tijd voor een aangifte, waarna politie en justitie zwaardere, strafrechtelijke bevoegdheden kunnen inzetten? Wilbrink: ‘Curatoren kunnen ook mensen gijzelen en doorzoeken. Maar vanuit

het strafrecht zijn wij veel meer ervaren in het doen van doorzoekingen. Bovendien verzoeken wij niet alleen om informatie, wij hebben de bevoegdheid om beslag te leggen op auto’s, om gegevens te vorderen bij kadaster of financiële instellingen. Zo nodig laten we rechtshulpverzoeken uitgaan. De samenwerking tussen strafrecht en civiel willen we laten “aansluiten”. Wij leren van de grote expertise van de civiele rechter commissaris en de curator. En omgekeerd bleek dat sommige curatoren nog nooit aangifte hadden

gedaan, en geen idee hadden wat er daarna zou gebeuren.’

Voor de opbouw van een goed strafdossier is een goede verslaglegging door de curator van belang, weten ze in Noord-Nederland. Verdachten wijzigen hun verklaring nogal eens. Zeggen eerst dat ze hun boekhouding aan hun schoonvader hebben gegeven, om op zitting ineens te verklaren dat ze alles aan de curator hebben gegeven. ‘Dus, voor zover dat nog nodig is, vragen wij curatoren dingen vast te leggen. Méld aan de gefailleerde dat je nog informatie als een jaarrekening of een grootboek nodig hebt, en pin hem op een deadline vast.’

Krant gelezen?

In Noord-Nederland hebben ze het momentum te pakken. Politie en OM die vasthoudend en gericht doorpakken. In een keten die samenwerking zoekt en van elkaar leert. De themazitting bleek publicitair een schot in de roos. Het Dagblad van het Noorden had erover uitgepakt, en in een commentaar gesproken over een aanpak waar iedereen om schreeuwde, omdat men het zo zat was. En dus kwamen de curatoren enthousiast binnen tijdens het spreekuur. ‘Jongens, hebben jullie vanmorgen ook de krant gelezen!’

‘In de aanpak van fraude was het OM vroeger geen betrouwbare partner’, erkent officier Gerben Wilbrink. Dat is veranderd, ziet parketsecretaris Erik Raven. ‘Het OM heeft duidelijk voor het fraudeloket gekozen met een zichtbare fraudeofficier waarbij men terecht kan.’

Gelukkig maar, zegt Gerben Wilbrink. Want zijn beeld van faillissementsfraudeurs? ‘Geldbelust. Brutáál. Helemaal niets kan het hen schelen dat anderen met de brokken blijven zitten.’ ▽

KORTOM

Kijk voor meer actueel nieuws op www.om.nl

▲ Voorstel boetebedrag voor zwartrijden verdubbelen

Staatssecretaris Mansveld (Infrastructuur en Milieu) wil het boetebedrag voor zwartrijden in het openbaar vervoer verdubbelen van 35 naar 70 euro. Hiermee moet het aantal zwartrijders verminderen. Voor reizigers die per ongeluk vergeten in te checken wil de staatssecretaris een coulanceregeling.

Mansveld: 'Met de hogere boete wil ik het aantal zwartrijders drastisch terugdringen. Dit komt ook de veiligheid ten goede, want 60 procent van de personen die overlast veroorzaken in het openbaar vervoer rijdt op dat moment zwart.' ▽

▲ AIVD mag advocaten niet afluisteren

De inlichtingendienst AIVD mag geen advocaten meer afluisteren, tenzij daar toestemming van de rechter voor is.

Dat heeft de rechtbank op 1 juli 2015 bepaald in een zaak die was aangespannen door advocaten.

De AIVD moet binnen zes maanden een einde maken aan de praktijk. Ook mogen afgeluisterde gesprekken niet meer worden uitgewerkt. Advocatenkantoor Prakken d'Oliveira ontdekte eind vorig jaar dat de AIVD het kantoor sinds 2003 afluistert. ▽

▲ Versterking aanpak voetbalgeweld

Op 1 juli 2015 kunnen burgemeesters voor een langere periode een gebiedsverbod, meldplicht of groepsverbod opleggen aan personen die voor het eerst worden betrapt op ernstige verstoring van de openbare orde. Bijvoorbeeld hooligans die rond voetbalwedstrijden stenen gooien naar de politie.

Burgemeesters konden een 'first offender', ook als deze zich ernstig heeft misgedragen, slechts één of twee voetbalwedstrijden uit de omgeving van het voetbalstadion weren, zonder dat zij daarbij een meldplicht konden opleggen. Dit maakte het lastig de voetbaloverlast en de schade die daarvan het gevolg waren, te voorkomen.

Nieuw is dat een gebiedsverbod, meldplicht of groepsverbod rond een thuiswedstrijd kan worden uitgebreid naar uitwedstrijden. Verder krijgen burgemeesters de mogelijkheid een stadionverbod van de KNVB of van een voetbalclub te "versterken" met een meldplicht of een gebiedsverbod en kan hij een gebiedsverbod, meldplicht of groepsverbod opleggen voor de duur van 90 afzonderlijke dagen, verspreid binnen twee jaar. Nieuw is ook een gebiedsgebod dat de stafrechter kan opleggen. Het is een soort huisarrest waarmee wordt voorkomen dat hooligans op verschillende plaatsen strafbare feiten plegen. ▽

▲ Kindgerichte bescherming slachtoffer mensenhandel

Voor alleenstaande minderjarige slachtoffers van mensenhandel moet een aparte verblijfsregeling komen. Niet alleen is bescherming van deze jonge vreemdelingen nodig, ook moeten opsporing en vervolging van mensenhandelaren worden verbeterd. Dat staat in een rapport van Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen.

Ieder jaar worden ongeveer 85 alleenstaande minderjarigen opgevangen van wie vermoed wordt dat zij slachtoffer zijn van mensenhandel.

Sinds 2008 worden zij in een specifiek daartoe ingerichte beschermde opvang geplaatst. Die opvang werd opgericht naar aanleiding van het

verdwijnen van meer dan honderd Nigeriaanse meisjes uit asielzoekerscentra. Uit het opsporingsonderzoek Koolvis bleek dat deze meisjes naar Nederland waren gehaald om hier of in het buitenland te worden uitgebuit in de prostitutie.

Uit het onderzoek van de Nationaal Rapporteur blijkt dat de signalering in het Aanmeldcentrum verbreed moet worden. Door de asielprocedure en verblijfsregeling mensenhandel te vervlechten, wordt zowel de bescherming van slachtoffers als de opsporing van mensenhandelaren verbeterd. ►

OMGESLAGEN

Rapport Hoekstra

‘Wij zullen ons als samenleving tot het uiterste moeten inspannen om ervoor te zorgen dat ernstig verwarde personen geen gevaar kunnen opleveren voor hun omgeving en passende aandacht krijgen.’

Herman Bolhaar, procureur-generaal

NRC-READER 25 JUNI 2015

Emoties

‘Als je mensen normaal behandelt, doen ze normaal terug. Wat je geeft, is wat je krijgt.’

Arend Dubbelaar, parketpolitie Haarlemse rechtbank

RECHTSPRAAK JUNI 2015

Voedsel fraude

‘We hebben wel eens een kaas gevolgd, door er een soort peilbaken in te verstoppen.’

Karen Gussow, senior inspecteur en projectleider bij de Inlichtingen- en Opsporingsdienst van de NVWA

BLAUW NUMMER 4, 2015

Thuisfront

‘Pa, thuis ben je geen korpschef!’ De ongezouten waarheid van puberzonen. Die gun ik elke leider.’

Pieter-Jaap Aalbersberg, politiechef Amsterdam

HET TIJDSCHRIFT VOOR DE POLITIE NUMMER 3, 2015

‘Alleen met samenwerking houden we wedstrijden eerlijk’

FP-OFFICIER VINCENT LEENDERS OVER MATCHFIXING

Voetbalwedstrijden met vijf eigen doelpunten, omdat spelers “gefixt” zijn. In Azië gebeurt het, met als gevolg dat het publiek wegblijft. Dat doembeeld wil fraudeofficier Vincent Leenders afwenden.

TEKST MARIEKE VAN DER MOLEN FOTO NATIONALE BEELDBANK/ROBERT HOETINK

▲ 'Sporters moeten in een eerlijk en sportief gevecht de strijd kunnen aangaan. Dat wordt bedreigd door fraude. Het gaat om grove georganiseerde criminaliteit waarin veel geld omgaat. Fraude bedreigt dat,' zegt Vincent Leenders. Leenders is landelijk coördinerend fraudeofficier bij het Functioneel Parket. Daar is sinds het najaar van 2013 de strafrechtelijke bestrijding van matchfixing en daaraan gerelateerde risico's ondergebracht. Het is één van de prioriteiten van het Openbaar Ministerie (OM). 'Maar met de inzet van strafrecht alleen krijg je nog geen eerlijke sport', zegt Leenders: 'Daarom is de aanpak van fraude in de sport vooral gericht op samenwerking. Van sportorganisaties, sportbonden en kansspelaanbieders, tot opsporingsinstanties en OM, ieder moet zijn verantwoordelijkheid nemen en bijdragen aan een brede aanpak om Nederland onaantrekkelijk te maken voor matchfixers en andere sportfraudeurs.' Samenwerking tussen sectoren – zowel publiek als privaat – is noodzakelijk: 'Ieder moet zijn rol pakken. De sportsector heeft een belangrijke rol bij het voorkomen, signaleren en opsporen van matchfixing. Ook zij willen immers dat sport een leuke sportieve strijd blijft. Er is ook een rol voor politie, FIOD en het OM, en die rol pakken we. Neem bijvoorbeeld de onderzoeken naar de illegale gokzuilen en het aanbieden van illegaal gokken op voetbalwedstrijden.'

Onderzoek Feniks

In februari van dit jaar hield de FIOD in een onderzoek van het Functioneel Parket drie verdachten aan voor het op grote schaal aanbieden van illegale gokmogelijkheden op voetbalwedstrijden. Het onderzoek – met de naam

Feniks – is nog gaande en Leenders wil daarom alleen in zijn algemeenheid er iets over zeggen: 'Het aanbieden van gokspelen in Nederland zonder vergunning is strafbaar en wij vinden het ook ernstig. Het overheidsbeleid ten aanzien van gokken wordt door het aanbieden van illegale gokmogelijkheden ondermijnd. Er is geen zicht op personen die gokken en dat maakt het bestrijden van gokverslavingen lastig. En niet alleen de inleggers zijn geheel oncontroleerbaar, er is geen zicht op geldstromen, omzet en eventuele verdiensten. Controle op manipulaties van kansspelen is daarmee niet meer mogelijk. Het gelegenheid bieden om anoniem in te zetten op wedstrijden wordt als een extra risico voor matchfixing beschouwd. Eventuele gokschulden kunnen mensen chantabel maken.'

Samenwerking

De samenwerking tussen de diverse partners om fraude in de sport aan te pakken, werpt vruchten af, aldus Leenders: 'Er wordt op structurele basis met elkaar informatie gedeeld. Sleutelpersonen en journalisten zijn benaderd, conferenties worden bijgewoond en in samenwerking met de sportbonden wordt bewustwording en meldingsbereidheid van de sporters bevorderd.' Een journalist sprak onlangs in een krant over "de klets cultuur rondom matchfixing". 'Het is noodzakelijk om te leren over elkaars mogelijkheden en onmogelijkheden', zegt de fraudeofficier. 'We moeten wettelijk aan elkaars positie en rol en elkaar weten te vinden. Wat kunnen zij? Wat hebben zij nodig? Wat hebben wij nodig? Zonder wederzijdse steun en erkenning kunnen we de sport niet veiliger maken.'

Een voorbeeld van samenwerking noemt Leenders de casus met de Spaanse oefenwedstrijden van ADO en Heerenveen: 'We hebben die signalen met de politie bekeken en het ging om een vermoedelijk gefixte Spaanse scheidsrechter in oefenwedstrijden op Spaans grondgebied. De organisator was een Belg. Je kan als Nederlandse politie en OM strafrechtelijk weinig of niets met zo'n zaak, dus we hebben het dossier overgedragen aan Spanje. En ja, de KNVB kon er wel wat mee: zij hebben aan de Nederlandse clubs aangegeven dat ze niet hadden deel moeten nemen, ze hebben zichzelf door hun deelname kwetsbaar gemaakt. Dat is een preventieve rol: signaal afgeven naar clubs dat ze zich niet kwetsbaar moeten maken voor malafide praktijken. Dat helpt bij het voorkomen van fraude in de sport.'

Alle signalen bekijken

'De afgelopen twee jaar zijn alle signalen over mogelijke fraude in de sport opgepakt, bekeken en gewogen', zegt Leenders. 'Tijdens een Nederlands tennistournooi zaten twee Russen in het publiek, die met allerlei technische middelen informatie omtrent de wedstrijd aan personen in Rusland doorgaven. Het was opvallend, maar het bleek niets strafbaars. Het had te maken met gokken op de wedstrijden in Rusland en door de directe verbinding konden de mannen een voordeel in tijd halen. Dat is natuurlijk wel onwenselijk, dus dat geven we dan als politie en OM ook door aan de andere partners die fraude in de sport willen tegengaan.' Ook bij voetbalwedstrijden zijn personen op de tribunes nader onder de loep genomen. 'Bij deze gevallen ging het soms om gokactiviteiten en soms ging het om medewerkers van

bedrijven die data verzamelen.’ En dat niet alleen. ‘Er waren signalen over een voetbalclub die in de greep zou zijn van een motorbende. Maar als je goed keek bleken het niet meer dan geruchten, als je aan de rafelrandjes trok bleek het niet te kloppen.’ Er waren ook talloze krantenverhalen, zoals de verhalen over Kargbo en Willem II: ‘We zijn er mee bezig.’ Meer wil hij er niet over kwijt.

Ingewikkelde materie

Volgens Leenders is de aanpak van fraude in de sport een leerproces: ‘Er is de afgelopen twee jaar geïnvesteerd in kennis opbouwen. Waar zitten zwakke plekken? Hoe gaat matchfixing te werk? Wat zijn de risico’s van illegaal gokken op sportwedstrijden?’ Hij denkt even na en vervolgt: ‘Iedereen heeft de mond er van vol dat het buitenland wel matchfixingszaken heeft, maar als je goed kijkt is het vaak ook niet meer dan één zaak per land. Het is dus ingewikkelde materie voor het strafrecht. Dat wil niet zeggen dat je het strafrecht niet moet inzetten, maar het maakt wel duidelijk dat we de strijd voor een eerlijke sport samen met de partners moeten voeren.’

Waarom is het moeilijk om naar aanleiding van al die verhalen in kranten tot een strafzaak te komen? ‘Je kan denken: blijkbaar is er niet veel matchfixing, maar dat is wat te makkelijk. Een probleem is dat matchfixing niet eenvoudig te bewijzen is. Een rare uitslag is nog geen matchfixing. Je ziet het niet aan het verloop van een wedstrijd. Dook een keeper slecht of is hij gefixt? Daarnaast zie je het ook niet meteen in de gokhal. Paul R. – een Nederlander die in Duitsland wordt vervolgd voor matchfixing – zei dat hij er gewoon voor zorgde dat hij niet een groot bedrag inzette, maar gewoon

1000 keer een klein bedrag. Uit alle analyses van sportradar, Unibet en noem maar op, zie je geen duidelijke gokbewegingen die meteen duiden op matchfixing.’ Daar komt nog bij, dat het een internationale tak van sport is, zegt Leenders. ‘Geldbewegingen zijn internationaal, daar komt dan ook de expertise van de FIOD goed van pas. Opsporingsdiensten moeten samenwerken over grenzen heen. Ook al is de samenwerking goed, het is altijd een extra handeling die tijd kost.’

Een verhaal in de krant levert niet altijd voldoende aanknopingspunten voor strafrechtelijk onderzoek. ‘Natuurlijk kan je op basis van zo’n verhaal wel uitpluizen, met betrokkenen praten. Dat doet de politie dan ook. Maar dat maakt nog niet dat we bewijs binnen halen. Het zijn kleine stukjes in een puzzel van de waarheid die wij moeten zien te vinden. De puzzel moet wel te leggen zijn. Journalisten schrijven over dat iets matchfixing is, maar als hun bronnen wel met de journalisten praten, maar niet met ons, is dat voor ons nog geen bewijs. Dan hebben we onderliggende stukken nodig. Iedereen kan wel alles beweren, in het strafrecht heb je vergaande bevoegdheden – met dwangmiddelen kan je een forse inbreuk op de privacy maken – die je niet lichtzinnig in mag zetten. We moeten altijd beducht zijn voor ongefundeerde aantijgingen.’

Je hebt brede intelligence nodig om het beeld te doorgronden en begrijpen, zegt Leenders. ‘Daarnaast spelen actoren uit verleden nu vaak nog een rol in het heden: spelers zijn inmiddels trainer of makelaar. Nieuwe signalen kan je niet vinden, zien en duiden zonder de oude te begrijpen. Juist die oude signalen moeten we onderzoeken om kennis op te doen om over matchfixing in het hier en nu.’

Omweg

Inmiddels is de verdenking tegen één van de verdachten uit het onderzoek Feniks uitgebreid met matchfixing. ‘Soms is er een omweg nodig, duidt Leenders: ‘Neem de fixer en de gefixte speler, die hebben zelf vaak geen belang om een fraude aan de grote klok te hangen. Vaak is het niet zo open en bloot en moet je er op een andere wijze achter komen’.

Je kan het potentiële matchfixers zo lastig mogelijk maken door de aanverwante risico’s aan te pakken. Daarmee bedoelen we: je moet het illegaal gokken aanpakken, geldstromen volgen. Wij proberen gokgerelateerde matchfixing uit te sluiten. Matchfixing heeft vaak een link met illegaal gokken, dat lees je ook in een rapport van hoogleraren Spapens en Olfers. Je moet dus breed kijken naar matchfixing. Je moet samenwerken en naar de omgeving kijken. Wie heeft er schulden? Wie geeft meer geld uit dan hij salaris ontvangt? Wie heeft geen sponsorcontract maar ontvangt die onverklaarbare geldstromen? We beschikken over veel restinformatie die we niet weggooien, maar kritisch bekijken. Als er matchfixing in Nederland is, moeten we het zichtbaar maken door aanverwante risico’s zoals illegaal gokken te bestrijden. Het doel is uiteindelijk: dat het niet meer gebeurt en dat we de sport leuk kunnen houden.’

FOTO PAUL LE CLERCQ

Seks

▲ Op RTL-teletekst staan contactadvertenties. Maar dat wist u natuurlijk al. Erik las er eentje die hem wel aansprak. 'Koppel zoekt man voor seks'. 'Vrouwgericht', stond er nog bij. Wat dat dan ook moge zijn. Erik zocht contact en een afspraak was snel gemaakt. Hij zou bij het stel op bezoek gaan voor seks. Of hij een latex lingersetje mee wilde nemen. Geen punt. Erik bood aan nog wat pilletjes aan het plezier toe te voegen. Dat leek het koppel 'hmmm lekker' en 'geil'.

Zo arriveerde Erik op een dag bij de woning van het stel. Erectiepilletjes: check. XTC pillen: check. Cocaïne: check. En ook een latex lingersetje, met stukjes leer afgezet. De luxe versie, zeg maar.

Omdat het nog vroeg in de avond was, ging het driet al eerst nog op stap. Gezellig in de kroeg kennismaken. Dan hoefde dat niet meer tussen de lakens. Alleen liep het anders. De man van het stel kreeg ruzie en klappen en de zin was bij hem en zijn vrouw verdwenen. Erik belandde op een logeerkamer. In een stretchbedje. Met zijn pillen, poeder en pakje van latex en leer. Eenzaam.

JAN HOEKMAN

Advocaat-generaal

Tenminste, dat is Eriks verhaal. Volgens de vrouw liep het anders. Ze had na de ruzie tijdens het stappen inderdaad geen zin meer, maar Erik drong zich wel aan haar op toen haar man onder de douche stond. Hij betaste haar in kruis en aan borsten. Zoende haar ook. Haar man stuurde Erik daarom het huis uit, maar dat beviel Erik maar niets. Die zou manlief hebben geslagen en met glazen hebben gegooid.

Eriks commentaar toen hij door de politie werd ingesloten was kort en krachtig. 'Dat is onzin. Ik word genaaid.' Nou ja, is dat er tenslotte toch nog van gekomen. ▲

VERTREK EN LANDING

OP SCHEMA

VERKEERSTOREN++ MOET LOGISTIEK
IN STRAFZAKEN VERBETEREN

Strafdossiers met lange doorlooptijden. Rechtszaken die worden aangehouden. En burgers die dat niet begrijpen. Verkeerstorens ++ (“plusplus”) moeten daar een eind aan maken.

▲ Strafzaken die nodeloos lang blijven liggen – ook in arrondissement Den Haag kennen OM en Rechtspraak ze wel. ‘Zo was er een grote strafzaak die in totaal bij dertien verschillende zittingsvoorzitters kwam voordat er een veroordeling kwam’, weet Christa de Pagter. ‘Een andere zaak lag 1007 dagen op de plank, voordat hij uiteindelijk met alleen één inhoudelijke behandeling kon worden afgedaan.’ Die laatste zaak was eigenlijk “vergeten”, zegt Yolande Wijn Nobel. ‘Niet omdat niemand zin in de zaak had. Wel mede door de drukte, want er wordt juist hard gewerkt.’ Het heeft ook met prioritering te maken, vult Lisan Wösten aan. ‘Alles wat vastzit moet sowieso als eerste. Daarna gaat de voorrang naar misdrijven met veel impact. Zitten dat soort spoedstickertjes er niet op, dan verdwijnen ze eerder uit zicht.’ Dat willen we met zijn allen niet meer, zeggen de drie. Een korte doorlooptijd is ook kwaliteit. In arrondissement Den Haag leiden zij het project Verkeerstoren ++. Christa de Pagter is “kwartiermaker” en beoogd hoofd Verkeerstoren. Yolande Wijn Nobel (teamvoorzitter strafrecht bij de Rechtbank Den Haag) en Lisan Wösten (afdelingshoofd onderzoeken & vervolging parket Den Haag) zijn de “trekkers”.

In juli moet de Haagse Verkeerstoren plusplus van start gaan. Dat betekent dat zaaksplanners en zittingsroosters van OM en Rechtspraak samen in één ruimte één logistiek centrum vormen. Beginnend bij “MK-gedetineerden”: vastzittende verdachten van zwaardere zaken die voor de meervoudige kamer komen. De afzonderlijke organisaties blijven verantwoordelijk, maar de Verkeerstorenmedewerkers houden er zicht op dat rechters, rechters-commissarissen, officieren van justitie, griffiers, parketsecretarissen en advocaten weten welke status een zaak heeft. Zij plannen de zaken op zitting en houden in de gaten in hoeverre een zaaksdossier panklaar is en dus inhoudelijk behandeld kan worden.

Dubbel werk

Hoe kon het gebeuren dat onder de ogen van Rechtspraak en OM doorlooptijden zo gestegen zijn? Dat in arrondissement Den Haag het aanhoudingspercentage in MK-zaken naar 45 procent was gestegen (inmiddels wel terug naar 35 procent)? ‘Het gebeurt regelmatig’, illustreert Christa de Pagter, ‘dat zaken op zitting worden gezet terwijl er in het straf dossier nog stukken ontbreken. Er ontbreekt nog een rapportage van een psycholoog of psychiater. Een

officier of advocaat heeft nog onderzoekswensen zoals het horen van getuigen. Dan staat in het appointeringsvoorstel (een voorstel voor de dag van de zitting, red.): “rapportage wordt nog verwacht”. Niet duidelijk is wanneer de rapportage wordt verwacht. De voorzitter van de meervoudige kamer gaat akkoord, omdat hij denkt dat het geregeld is of wordt. Vervolgens stuurt het OM een dagvaarding naar de verdachte, en wordt de zitting overgedragen aan de voorzitter. Daarna wordt de zitting overgedragen aan de griffie, waar ook het een en ander wordt gecontroleerd. Alleen, tegelijkertijd gaat niemand na: Is die rapportage er nu? Of op welke dag is die er? En wordt dat proces-verbaal van een getuigenverhoor nog verstuurd, want het kan voorkomen dat dat vlak voor de zitting plaats vindt.’

Die onduidelijkheid werkt door, zegt Yolande Wijn Nobel. ‘Want weten ze bij het kabinet van de rechter-commissaris op welke dag er een zitting is, en dat er voor die datum een getuige moet zijn gehoord?’ Niet altijd, zegt De Pagter. ‘Dus soms komt een voorzitter van een MK-zitting vlak voor of op de zitting er achter dat een belangrijke getuige nog niet gehoord is. Dan heb je anderhalf uur uitgetrokken voor een zitting, maar moet de voorzitter besluiten de zaak aan te

houden en gaat er zittingstijd verloren.'

Wijn Nobel: 'Je probeert dan ter plekke de boel te repareren. Je gaat bellen naar het kabinet RC met de vraag of de getuige al is gehoord. "Ja? Mag ik dat verhoor dan nu?" Maar als dat een flink verhoor is, zal de advocaat al snel zeggen: "Sorry, ik wil er eerst met mijn cliënt over spreken en dat gaat tijd kosten" Bovendien moet ook de rechtbank tijd hebben om het verhoor te lezen. Als die tijd er niet is, moet de zaak worden aangehouden.'

'Dan moet er een proces-verbaal van aanhouding gemaakt worden', zegt De Pagter, 'en het plannen en roosteren kan opnieuw beginnen. Dat wil je niet. Het geeft voor slachtoffer en verdachte geen pas.'

Belang van cliënt

'Op onnodige aanhoudingen zit ik als advocaat ook niet te wachten', zegt Hendrik Sytema, portefeuillehouder strafrecht binnen de Orde van Advocaten Den Haag. 'Ik stem mijn agenda graag vroegtijdig af op die van de rechtbank. Mijn cliënten, zeker als ze gedetineerd zijn, willen vaak snel weten waar ze aan toe zijn. Het idee dat uitstel strafvermindering oplevert, is maar heel beperkt waar, leert de jurisprudentie. Wij zijn dus niet tegen efficiency.'

Dat wil zeggen: tótdat dat het belang van de cliënt bijt. 'Als het in het belang van een cliënt en de waarheidsvinding is eerst een belangrijke getuige te horen, moet dat gebeuren. We willen geen zittingsdatum door de strot geduwd krijgen. Voor de advocaat is efficiency vooral: tijdig je stukken krijgen en OM en ZM die goed bereikbaar zijn. Zonder dat werkt een Verkeerstoren nog steeds niet. Er zijn trouwens wel stappen gezet. Zoals de digitale verstrekking van procesdossiers. De bereikbaar-

heid van het OM via de mail is ook sterk verbeterd.'

Hoe ziet de Verkeerstoren er in Den Haag uit? Christa de Pagter: 'OM'ers en ZM'ers komen fysiek bij elkaar te zitten. Dat komt de samenwerking ten goede en maakt het schakelen makkelijker. Totdat we helemaal digitaal zijn, bevinden alle zaken zich in de kasten van de verkeerstoren.' Lisan Wösten: 'Tja de software. Dat is nog wel een uitdaging. Er is een systeem in ontwikkeling voor het delen van informatie, en voor het maken van roosters en plannings De Pagter: 'ZM'ers en OM'ers werken op hun eigen netwerk, dus moet je in de Verkeerstoren iets verzinnen zodat je op één gedeelde samenwerkingsruimte kunt werken.'

Yolande Wijn Nobel: 'Dat daar wat moeilijk over wordt gedaan, heeft met zorgvuldigheid te maken. Wij zijn gescheiden organisaties, onafhankelijk van elkaar. Dat moeten we vooral zo houden.'

Wösten: 'Alleen voor alles wat de logistiek betreft, wil je een gezamenlijke werkomgeving. Werkzaamheden of informatiestromen die de inhoud raken moeten strikt gescheiden blijven.'

Voorwaarden

Een Verkeerstoren alleen vermag weinig. Verkorting van doorlooptijden vereist dat je kunt managen op basis van gedeeld inzicht en informatie. Tot voor kort hanteerden parket en rechtbank echter verschillende definities van het aanhoudingspercentage. Nu is samen bepaald wat een "aanhouding" is en wanneer die "vermijdbaar" is. Wilma Groos: 'Zo kunnen we op basis van dezelfde cijfers het probleem bespreken en verantwoordelijkheden benoemen. We gaan hetzelfde doen bij "voorraad": wanneer ligt iets bij de officier

in de kast, en wanneer bij de rechter? Als je dat samen definieert kun je ook gezamenlijk rapportages benutten.' Een andere voorwaarde voor verbetering: cultuur. Bewustwording is waar het om draait, zegt Christa de Pagter. 'Je werkt niet in een hokje, je maakt deel uit van een groter geheel. Laat je iets liggen, dan heeft dat gevolgen voor verdachten of slachtoffers die wachten op een zitting of een uitspraak.'

"Eigenaarschap" is ook zo'n vereiste. Hoofdofficier Paul van de Beek maakt het concreet. 'In een OM dat procesgericht is gaan werken, nemen meerdere officieren tussenbeslissingen in grote dossiers. Over voorgeleiding, over teruggave van beslag, over de raadkamer, over de telastlegging. Het eigenaarschap op het gehele dossier verdwijnt dan. Dat kan terugkeren als elke officier zijn eigen beslissing op zitting motiveert. Maar vooral als één officier zich voor het hele traject verantwoordelijk voelt en een regisserende rol speelt: "Ik begin deze zaak, dus ik wil hem dan en dan, met die feiten, op zitting hebben".'

De Rechtspraak herkent die regierol ook bij de rechters. Wilma Groos: 'De rechter-commissaris of zittingsrechter moet ook voelen: "Deze zaak heb ik op zitting, dus ik wil tevoren helder hebben welke partijen en getuigen op welk moment voor me staan, en ik moet weten welke ik zelf wil horen, en welke het OM of de verdediging eerder al hoort." Bij de projectmatige manier van werken is het de Verkeerstoren die faciliteert, maar de verantwoordelijkheid om het te realiseren ligt bij de eigen organisaties van OM en ZM. De uitwerking van appèllen en cassaties bijvoorbeeld, laat vaak te lang op zich wachten. Daar moet de Rechtspraak zelf op acteren, want daaruit komt de voorraad voor hoger beroep en cassaties.'

‘Als iedereen op het laatst moet redderen, loopt het niet goed.’

De afhankelijkheid én eigen invloed kennen ze bij de Haagse Verkeerstoren. ‘Twee jaar geleden was het Nederlands Instituut voor Forensische Psychiatrie en Psychologie in 18 procent van de gevallen op tijd met hun rapportages’, weet Christa de Pagter. ‘Gelukkig hebben ze dat proces onder de loep genomen, waarna het naar 80 procent op tijd is gegaan.’ ‘Maar zelf’, zegt Yolande Wijnnobel, ‘kunnen we ook “lucht” eruit drukken. Als een zaak aangehouden moet worden, mag je niet meer denken: ik zie wel waar die terecht komt. Nee, jij hebt als rechter de regie, dus jij moet, op dat moment, met de Verkeerstoren ervoor zorgen dat de zaak weer naar jouw zitting gaat. Dat “bepaald” aanhouden wordt een must.’ ‘Het scheelt ook wanneer je een datum hebt’, vult Lisan Wösten aan. ‘Als je bepaald gaat aanhouden en die datum kunt noemen, werken alle mensen veel meer naar die datum toe. Zonder deadline en focus, is de kans dat het bij ons, maar ook bij alle

aanleverende organisaties onderaan de stapel komt groter.’

Eerder afvangen

OM, ZM en advocatuur zouden kunnen “oefenen” om te komen tot minder aanhoudingen, meent Paul van de Beek. Te vaak noemden OM en ZM een aanhouding niet-vermijdbaar als een advocaat eerst nog getuigen gehoord wil hebben. Maar soms is die wel vermijdbaar. Dat vereist dat de advocaat eerder de pv’s kan zien. En dat vraagt dat RC, zaakofficier en advocaat in het voorbereidende onderzoek overleggen: wat moet er gebeuren? De officier zou eerder met zijn verbalen of raamverbalen moet komen en zijn bedoeling schetsen. De officier zal dus eerder van de politie de verbalen moeten krijgen. Als dat goed is gelopen, kan de zittingskamer zeggen tegen een advocaat tijdens de zitting nog allerlei getuigen wil horen: “U heeft eerder met elkaar gesproken, u heeft alles gelezen. Ik zie nu geen nieuwe gegevens, dus ik wijs uw verzoek af.”

Wilma Groos: ‘De rechter houd de mogelijkheid op zitting toch nog mensen te horen. Maar wat je eerder kunt afvangen, moet je doen. Dat vereist dat de advocaat en de rechter-commissaris eerder moeten weten wat straks op zitting de beschuldiging wordt. Stel dat er eerst vier feiten op de vordering gevangenhouding staan, en er blijft op de zitting maar een over, ja, dan heb je voor die drie afgefallen feiten misschien eerst twintig getuigen gehoord - dat is ook jammer. Dus die officier zal eerder zijn verwijt moeten concretiseren en ook aan de advocaat ter beschikking stellen. Dan kan de advocaat dat eerder goed met zijn cliënt bespreken.’

Tijd rijp

De problemen die de Verkeerstoren moet oplossen, zijn al langer bekend. Oplossingen zijn ook eerder al aangedragen. Waarom zou het nu wel gaan lukken? De tijd lijkt in elk geval rijp, denkt de Taskforce. Er is veel commitment bij de bestuurders

en het management van OM en ZM. 'Want er is nu gewoon veel nood en irritatie', zegt Wilma Groos. 'Op parketten en gerechten, bij advocatuur en burger. Er moet wat gebeuren. Ook de wetgever is er nu mee bezig, via de modernisering van het wetboek van strafvordering. En op alle niveaus wordt met zoveel woorden gezegd: dit is de enige manier om weer tot elkaar te komen en iets te gaan bouwen.'

Zonder deadline en focus belandt een verzoek overal onderop de stapel

Collegevoorzitter Herman Bolhaar en Raad voor de rechtspraakvoorzitter Frits Bakker zitten nadrukkelijk in een opdrachtgeversrol. In elk arrondissement voeren zij verantwoordingsgesprekken met hoofdofficier en rechtbankpresident, waarbij ze met zijn vieren overleggen.'

In de voorbereiding van de oprichting van de Haagse verkeerstoren wordt geregeld met advocaat Hendrik Sytema overlegd. Hij wordt uitgenodigd voor de overleggen, krijgt de notulen en wordt gevraagd mee te denken. Het is belangrijk dat het proces transparant is voor de advocatuur en dat er ook met wensen en belangen van die kant rekening gehouden wordt.

'Complexer, dus logistiek aanpassen'

Verkeerstoren++. Klinkt als oplossing voor een intern logistiek ketenprobleem, 'maar de burger is in de knel gekomen', stelt Wilma Groos. Zij is vanuit de strafkamer van de Hoge Raad gedetacheerd als programmaleider van de Taskforce OM-ZM waaronder de Verkeerstoren valt. 'Burgers worden geconfronteerd met lange doorlooptijden. Ze weten niet precies wanneer hun zaak aan de beurt is, en ook niet wat er allemaal gaat gebeuren. Op zitting zien zij steeds verschillende rechters en officieren. En of er op zitting drie getuigen komen, of dat die misschien al in het voortraject zijn gehoord, is hun niet helder.' De Taskforce belicht niet alleen kwetsbare plekken in de logistiek, ze analyseert een slag dieper. Ten eerste zijn OM en Rechtspraak bewust van elkaar weg gegroeid, zegt Paul van de Beek, die namens het OM programmaleider is van de Taskforce. 'We zitten niet meer in het zelfde gebouw, kennen eigen ICT-processystemen, en kennen een verschillende visie op opleiden. Ten tweede speelt opschaling.

Door de herziening van de gerechtelijke kaart zijn de organisatorische verbanden veel groter geworden. En ten derde: de opsporingsonderzoeken zijn veel complexer geworden. Technischer, waardoor je op onderzoeksresultaten moet wachten. Op zitting speelt niet één onderzoek, maar verscheidene. Naar rechtmatigheid. Naar bewijsbaarheid. Naar de persoon van de verdachte. Verder is het slachtoffer erbij gekomen, en heb je nog het traject van ontneming. Kortom, het is veel complexer geworden, en daarop hebben we de logistieke lijnen niet aangepast.'

Nu gebeurt het nog dat een rechter vlak voor de zitting merkt dat een PV niet compleet in het dossier zit, omdat het niet dubbelzijdig gekopieerd is. Of dat de officier op verzoek van een advocaat op het laatst een reclaseringsrapportage laat komen. Wilma Groos: 'Dan zit iedereen van alles te redderen om te zorgen dat de zitting toch kan doorgaan. Maar het effect is dat het dan niet goed loopt.'

Tips geeft de Sytema graag. 'Zo willen OM en ZM graag vroeg weten of de advocaat onderzoekswensen heeft. Liefst al na twee weken in de raadkamer, als er beslist wordt over de vordering gevangenhouding. Klinkt mooi, alleen: als advocaat kun je dan nog nauwelijks zeggen of en welke wensen je hebt. Pas als je een min of meer compleet dossier hebt,

kun je zeggen: dit zijn mijn onderzoekswensen. Bovendien, de raadkamer gevangenhouding – het woord zegt het al – moet over de voorlopige hechtenis gaan. Die discussie moet niet worden vertroebeld. We willen best efficiency, maar er moet niet van ons verwacht worden dat wij in die efficiëncyslag dingen gaan roepen waar we later spijt van krijgen.' ▸

Een bemachtigd puttertje

Recente rechtspraak over beschermde inheemse dieren

Slachtoffers krijgen steeds meer rechten. Zij kunnen processtukken inzien, zich voegen als benadeelde partij om schadevergoeding te krijgen of gebruik maken van hun spreekrecht op de zitting. Maar er is een categorie slachtoffers aan wie die ontwikkeling geheel voorbij gaat: de dieren. Wel doen de politie, buitengewoon opsporingsambtenaren en het OM het nodige om dieren tegen wetsovertreders te beschermen. Recente strafvonnissen over beschermde uitheemse diersoorten illustreren dat.

De prijs voor ijver gaat naar de buitengewoon opsporingsambtenaar die de tip kreeg dat bij Gennep een vangnet hing. Vervolgens heeft hij drie dagen bij dat net gepost, wellicht in het struikgewas. Vandaaruit heeft hij foto's gemaakt van de twee broers die het net hadden opgehangen en gezien hoe zij een puttertje hebben meegevoerd dat in het net was gevlogen. Een van de broers werd vervolgd voor het vangen en bemachtigen van een putter. De verdediging stelde in hoger beroep dat er niet genoeg bewijs was dat het inderdaad een putter was geweest, maar het hof Den Bosch vertrouwde op de verklaring van de opsporingsambtenaar. Verdachte kreeg een boete van €1.000,-.

Omdat het niet om het huis-tuin-en-keukenstrafrecht gaat, moet de OM'er die een beschermdedierenzaak doet, voorbereid zijn op alle mogelijke verweren van feitelijke en juridische aard. Voor een zaak over een ree die in een vangkooi voor vossen was aangetroffen, had de advocaat-generaal voorafgaand aan de zitting op internet onderzocht of de vangkooi van verdachte hoger was dan normale vangkooien voor vossen.

Tijdens een grote strafzaak over dierenhandel kwam de vraag op of reuzentoerako's volgens Europese regelgeving als gezelschapsdieren kunnen gelden. 'Nee', zei het OM en de rechtbank Midden-Nederland was het daarmee eens. Maar tussen alle exotische dieren was bij een verdachte ook een wielewaal aangetroffen met een pootring van 0,5 mm. Het OM wees erop dat vrijstelling voor een beschermde vogel als een wielewaal alleen mogelijk is bij een ring tot 0,45 mm. De rechtbank ging echter mee met de uitleg van de verdachte waarom zijn vogeltje een te grote ring had en sprak hem vrij van oneigenlijk bezit van een wielewaal.

De belangrijkste tenlastegelegde feiten in deze zaak hadden betrekking

op de import en de doorvoer van beschermde uitheemse dieren. Zo hadden verdachten een aantal tigons (een levensgrote kruising tussen een leeuw en een tijger) met een busje in België en Tsjechië opgehaald en ze op het vliegtuig naar Dubai gezet. Maar tot de slachtoffers behoorden ook beschermde inheemse dieren als aalscholvers, eekhoorns en drie otters.

Die otters waren maandenlang onderbracht in een veel te klein hok voor kort verblijf zonder zwemwater, terwijl ze geen vis, maar kuikens te eten kregen. Twee van hen overleden tijdens hun verblijf in het hok. Een van hen nadat hij zich, sterk vermaard, alleen nog met het achterlichaam over de grond slepend kon bewegen, zonder dat er een dierenarts bij was gehaald.

De hoofdverdachte in deze zaak kreeg vijftien maanden waarvan vijf voorwaardelijk en een voorwaardelijk verbod om het beroep van handelaar in inheemse of uitheemse beschermde diersoorten uit te oefenen. Hoe het nu met de overlevende otter is gesteld, vermeldt het vonnis van de rechtbank niet. Ook over het lot van het bemachtigde puttertje is niets bekend.

Laatste 6 telefoontjes van...

Marina Beun

Met wie bellen OM'ers zoal tijdens hun werk? Van wie waren de laatste telefoontjes, en waar gingen die over? Dit keer vragen we het officier van justitie Marina Beun, werkzaam bij het Internationaal Rechthulpcentrum Noord-Holland en landelijk belast met de uitvoering van EU Kaderbesluit 947, 829 en EU Richtlijn 99/2011.

FOTO NATASJA KEIJZER

1 Een medewerker van Bureau Buitenland van de reclassering deelt mee dat een instemmingsverklaring is verkregen in een zaak waarin de opgelegde werkstraf in het kader van de WETS overgedragen dient te worden aan Polen.

Prima, dan kunnen wij het proces om over te dragen in gang zetten. Op grond van EU kaderbesluit 947, geïmplementeerd in de wet WETS (Wet wederzijdse erkenning en tenuitvoerlegging vrijheidsbepalende en voorwaardelijke sanc-

ties), kunnen binnen de EU bijzondere voorwaarden, VI-voorwaarden en alternatieve sancties overgedragen worden (sinds 1 november 2012). Het Kaderbesluit is gebaseerd op het beginsel van "wederzijdse erkenning", waarbij sancties door EU-lidstaten één op één overgenomen kunnen worden, als de betreffende lidstaten het Kaderbesluit geïmplementeerd hebben. Voorwaarde is dat de veroordeelde voldoende binding heeft met het land waar de executie dient plaats te vinden. Om de opgelegde werkstraf (minimaal

80 uur) aan Polen over te dragen, vragen wij de zaakofficier het certificaat in te vullen en samen met de betreffende rechterlijke uitspraak aan ons te sturen, waarna wij alle stukken aan de bevoegde autoriteit in Polen sturen. Na erkenning wordt de opgelegde straf in Polen geëxecuteerd.

2 Ik word gebeld door de Ketenprocesmanager van Amsterdam met het verzoek het overgedragen en erkende Belgische vonnis te verstrekken, omdat veroordeelde de verplichte

afspraken met de reclassering niet nakomt en dus de overgedragen VI-voorwaarden heeft overtreden.

Na overdracht van de VI-voorwaarden door België en erkenning wordt deze zaak volledig als een Nederlandse zaak behandeld. Er is immers sprake van “wederzijdse erkenning”. Uitgangspunt van het Kaderbesluit is de resocialisatiegedachte: re-integratie kan beter plaatsvinden in het land waarmee veroordeelde een binding heeft. Bij overtreding van de VI-voorwaarden kan het lokale parket een vordering herroeping VI doen, op dezelfde wijze als dat gebeurt met een Nederlandse zaak. Ten behoeve van de vordering herroeping zal ik het Belgische vonnis aan parket Amsterdam laten toesturen.

3 Een Rotterdamse parketsecretaris vraagt op welke grond een aanhoudingsbevel gegeven kan worden na erkenning van de overdracht van een in België opgelegde gevangenisstraf.

Dit betreft een overdracht gebaseerd op EU Kaderbesluit 909. Afdeling Internationale Overdracht Strafvonnissen (IOS) van het Ministerie van Veiligheid en Justitie is de centrale autoriteit voor de uitvoering van Kaderbesluit 909. Als centrale autoriteit voor de uitvoering van KB 947, stemmen wij regelmatig af met IOS en kunnen wij binnen het OM onze collega's ook adviseren over Kaderbesluit 909. Na erkenning van het Belgische vonnis kan deze straf op dezelfde wijze worden geëxecuteerd als een Nederlandse straf, het vonnis levert dus een executoriala titel en is de basis voor de aanhouding.

4 Een collega-officier belt met de vraag of het mogelijk is tijdens het voorarrest schorsingsvoorwaarden over te dragen aan Kroatië.

Op grond van EU Kaderbesluit 829 is het sinds november 2013 mogelijk schorsingsvoorwaarden over te dragen aan landen die het Kaderbesluit ook hebben geïmplementeerd. Kroatië heeft dat gedaan. Ik verzoek mijn collega de voorgestelde schorsingsvoorwaarden alvast te mailen, zodat ik deze door kan sturen aan Bureau Buitenland van de reclassering. Bureau Buitenland kan de uitvoerbaarheid elders van voorgenomen schorsingsvoorwaarden laten onderzoeken en concrete afspraken maken. Ik verzoek mijn collega alvast het certificaat op te maken voor deze overdracht. Er zal binnen korte tijd het nodige afgestemd moeten worden, met name nu na verzending van het certificaat binnen 28 dagen de erkenningsbeslissing genomen moet worden door de uitvoerende lidstaat. De strafzaak zelf blijft een Nederlandse zaak, die hier afgedaan wordt.

Overigens heeft nog maar een deel van de EU-landen dit Kaderbesluit (829) geïmplementeerd. België en Duitsland nog niet, maar door de goede contacten is het in uitzonderingsgevallen wel mogelijk een andere vorm voor overdracht te vinden en maatwerk te leveren. Daartoe zullen wij met meerdere partijen afstemming zoeken.

5 Een advocaat belt omdat zijn cliënt veroordeeld is in Denemarken, maar hier woont en hier zijn werkstraf wil uitvoeren. De vraag is of dit mogelijk is.

Artikel 3.6 WETS maakt het mogelijk een andere EU-lidstaat te verzoeken de opgelegde straf over te dragen. Voorwaarde is “een aantoonbare en voldoende binding van de veroordeelde met Nederland”. Veroordeelde zal deze binding dienen te onderbouwen. Daarnaast kan veroordeelde ook de bevoegde autoriteit in Denemarken verzoeken de opgelegde werkstraf over te dragen.

6 Bureau slachtofferzorg meldt dat een slachtoffer op reis naar Spanje wil, maar vreest daar haar ex-partner tegen te komen tegen wie in Nederland in het kader van een strafzaak een contactverbod is opgelegd. Geldt dit contactverbod ook in Spanje?

Ja, op grond van de Europese Richtlijn 99/2011, kan deze bescherming ook in Spanje worden ingeroepen. Door deze Europese regelgeving zullen slachtoffers van geweld, waaronder huiselijk geweld en stalking, in elke EU-lidstaat betere bescherming genieten. Daartoe dient de zaakofficier een Beschermingsbevel op te maken conform het voorgeschreven EU-model. Nadat de zaakofficier het ingevulde Beschermingsbevel, samen met de uitspraak aan het IRC Noord-Holland heeft gestuurd, dragen wij het Beschermingsbevel over aan de bevoegde autoriteit in Spanje. Binnen 28 dagen dient de bevoegde autoriteit een beslissing te nemen. Na erkenning geldt het contactverbod ook in Spanje.

Op (het OM-internet) JKS is over deze landelijke taak meer info te vinden.

榮記飯店

Uitbuiting

ED VRIEND, INSPECTEUR ARBEIDSMARKT-FRAUDE VAN HET MINISTERIE VAN SOCIALE ZAKEN EN WERKGELEGENHEID (SZW)

▲ Op 14 november liep Ed Vriend een Noord-Koreaans restaurant binnen. Niet als klant, maar als arbeidsinspecteur. Op zijn vraag naar de identiteitspapieren, overhandigde de eigenaar een stapel paspoorten van zijn werknemers. In gebrekkig Engels vertelde een serveerster dat ze wel betaald kreeg, maar alleen als er wat over was. Dat ze een bankrekening had, maar de naam van de bank niet kende. Haar bankpas werd door de eigenaar bewaard. 'Hier was duidelijk meer aan de hand', vertelt inspecteur Vriend.

Na verder onderzoek, onder andere bij het accountantsbedrijf van het restaurant, bleek dat er geldige arbeidscontracten bestonden, de sociale lasten en belastingen keurig werden betaald, maar géén salarissen werden overgemaakt. Ed Vriend: 'Opvallend was ook dat we tijdens onze inspecties geen klant hebben gezien, terwijl de jaarhuur van het pand toch 135.000 euro bedroeg.' Samen met acht inspecteurs, vier tolken en twee politiemannen bezocht Ed de onderneming opnieuw, zijn de werknemers geïnterviewd en hun verklaringen doorgestuurd naar de opsporingstak van SZW voor een mogelijk strafrechtelijk onderzoek naar uitbuiting.

'Mijn toezicht valt onder het bestuursrecht. Er zijn fikse boetes opgelegd: 96.000 euro voor het illegaal tewerkstellen van vreemdelingen en nog eens 96.000 euro voor het ontduiken van het minimumloon. Sinds de controles hangt er een bordje: We are on vacation.' ▼